

ВСТУП

У Катехизмі “Христос – наша Пасха” Церква навчає, що дорога до небесної батьківщини проходить через земну Батьківщину. Земна Батьківщина – це дар Божий, прабатьківська рідна земля, яка пов’язує людину зі своїм народом і його культурою. Водночас цими словами катехитичного вчення вказується на нерозривний зв’язок небесного і земного, служіння Богові і народові, дбання про вічне не нехтуючи земним. Тому Церква плекає серед вірних чесноту патріотизму як любов до Батьківщини. На цю, вповні християнську чесноту, вказував у своїх творах і посланнях митрополит Андрей Шептицький, для якого служіння Богові і народові було тим достойним шляхом, яким Він постійно йшов до свого вічного призначення.

Немає сумніву, що Слуга Божий Андрей широ і віддано любив свій народ і був незрівняним патріотом. Патріотизм був способом його буття як сина української землі, так і митрополита Церкви. Він невтомно закликав вірних любити свій народ, бути патріотами рідної нації, пам’ятати й плекати своє українське коріння. Постає митрополита Андрея нами обрана не спонтанно, а цілком осмислено, оскільки саме Слуга Божий заклав духовне підґрунтя для нації та морально-суспільні принципи, на яких повинна розбудовуватись “рідна хата”. Його церковно-суспільна діяльність стала важливим чинником зростання національної свідомості галичан, а відтак і всього українського народу. В умовах загарбницької політики світових імперій, коли Україна стала полем бою, на якому зіштовхнулись тоталітарні ідеології, різні форми поганських націоналізмів митрополит Андрей закликав невтратити національну свідомість і церковно, і народно. Боротись за Україну, але не ненавидіти ворогів її, любити свій народ, але не жити ненавистю до інших народів. Саме такі глибокі, і водночас сміливі думки великого митрополита Андрея спонукали мене обрати тему дипломної роботи Чеснота патріотизму у навчанні митрополита Андрея Шептицького. Об’єктом нашого дослідження є богословсько-пастирська спадщина митрополита Андрея Шептицького, в якій патріотизмові присвячена значна частина праць. Предметом дослідження є пастирські погляди Владика на проблематику християнського патріотизму, про вияв якого говорить митрополит Шептицький, вимагаючи від кожного християнина посиленого служіння своєму народу і Батьківщині. Полягає воно у тому, аби для добра народу посвятити усі свої сили, таланти, старання, життя. Певна річ, цінність такого служіння збільшується, якщо воно здійснюється без-корисливо — незалежно від будь-яких матеріальних розрахунків та вигод. Адже суть християнської любові – безкорисливість і жертовність. Метою нашої праці є спроба висвітлити ідеї та думки, запропоновані митрополитом Андреем, втілення яких допоможе здійснити побудову нашої багатонаціональної Хати-Батьківщини, виховати гідних громадян українського народу та вірних Христової Церкви.

Актуальність дипломної роботи є очевидна. Як в часи митрополита Андрея зароджувався національно-визвольний рух в умовах окупації Галичини, так і сьогодні Україна і її народ знаходяться у стані війни і боротьби за свою незалежність. Питання патріотизму є особливо значущим в нинішньому історичному і суспільно-політичному контексті життя Церкви і народу. Свідчення геройського служіння українських воїнів, жертвове служіння військових капеланів і волонтерів, безчисленні пожертви свідомих християн і громадян є ще одним доказом невмирущості патріотичного духу і любові до свого народу і батьківщини.

Враховуючи особливість піднятої теми в праці нами було використано синтетично-аналітичний метод, який полягав у синтезі і аналізі зібраної літератури. Під час написання праці ми вдавалися до різних послань митрополита зібраних на сьогодні в чотирьохтомнику під назвою «Послання Митрополита Андрея Шептицького», і вибирали із них ті, які торкалися проблематики чесноти патріотизму та відображали головні напрямки його мислення. Також, ми сягнули збірки документів, виданих митрополитом на церковно-суспільну тематику, які допомагали нам ширше і глибше висвітлювати обрану нами тему. Разом з тим, як бібліографічний матеріал ми використовували окремі публікації і дослідження сучасних авторів на теми церковно-суспільної діяльності митрополита Андрея.

Праця складається з двох розділів. У першому розділі «Розуміння чесноти патріотизму митрополитом Андреем Шептицьким» ми звернемо свою увагу на біблійні підґрунтя чесноти патріотизму, які для митрополита Андрея були опорою його вчення. Також вкажемо на сутнісне розуміння патріотизму як християнської чесноти. В цьому особливість вчення митрополита Андрея. Ще одним аспектом розділу якому приділено увагу є прояви чесноти патріотизму, які відображають любов до своєї землі і народу. У другому розділі «Церква і сім'я як середовище виховання патріотизму» ми намагатимемося розкрити виховну роль Церкви у формуванні патріотичної постави християнина. Адже Церква охоплює всі сфери християнського життя: від особистого до суспільного. Ми також зосередимось на місії духовенства в процесі виховання патріотизму. Митрополит Андрей покладав велику надію на духовенство як на носіїв просвітництва і культури серед народу. Лише священики патріоти зможуть виховати справжніх патріотів. Також невідомою у патріотичному вихованні є роль сім'ї, як первинного середовища в якому відбувається пізнання свого народу, його релігії, культури та історії.

Завершує наше дипломне дослідження список використаної літератури, який допоможе зорієнтувати тих, хто досліджує творчу спадщину і діяльність Митрополита Андрея.

ВИСНОВКИ

З особою Митрополита Шептицького – українського «Мойсея» пов'язані визначні події в церковному, культурному та суспільно-політичному житті українського народу кінця XIX – середини XX ст. Його діяльність охоплювала всі сторони життя українського народу і була скерована на творення такого релігійно-національного середовища, яке б сприяло вихованню нової української нації. Для цього митрополит Андрей використовував усі нагоди, щоб поучувати доручене йому стадо численними пастирськими посланнями. Адже, послання і праці Владика Андрея – це дороговкази для християн українського

народу, які не старіють.

Творча спадщина, яку залишив нам митрополит Андрей Шептицький, є безцінною не лише для духовенства, але і для всього українського народу. Владика зумів витворити таку концепцію українського християнського патріотизму, яка знайшла свій розвиток на зламі століть в умовах бездержавності України і не втрачає своєї актуальності до сьогодні. Основами його у баченні митрополита є – релігійне виховання і моральна відповідальність. Саме, патріотизм як християнська чеснота став головною тематикою дипломної роботи, яка складається з двох частин.

В першому розділі роботи «Розуміння чесноти патріотизму митрополитом Андреем Шептицьким» ми детально прослідкували біблійно-богословські корені патріотизму, відкривали його сутність як чесноти, спостерігали за проявами її у суспільно-громадському житті. На підставі дослідженого матеріалу можемо зазначити, що почуття патріотизму як вияв любові до свого народу і своєї землі сягає ще біблійних часів. На сторінках Святого Письма знаходимо приклади патріотизму з життя старозавітніх пророків і праведників, а в новозавітній історії – з життя самого Христа, який для митрополита Андрея є взірцем любові до ближнього і всього ізраїльського народу. Маючи за приклад Господа Ісуса Христа, християни покликані керуватися любов'ю у всіх справах, оскільки чеснота патріотизму включає в себе не лише любов до ближніх і готовність за них життя покласти, але й прощення і любов до ворогів своїх. Саме про сутність чесноти патріотизму як особливої християнської риси говориться у другому пункті нашої праці. У третьому пункті особливу увагу було зосереджено на проявах чесноти патріотизму, а зокрема любові до рідної мови, культури, історії, Церкви. Для митрополита Андрея Шептицького усі вище згадані духовно-моральні принципи патріотизму є дуже важливим фактором на шляху реалізації національної ідеї і державності.

Другий розділ – «Церква і сім'я – середовище виховання патріотизму» — розкриває важливість виховання патріотичного духу в українському народі. У цьому завданні невід'ємну роль відіграють Церква і сім'я. За митрополитом Андреем патріотичне виховання отримується не лише у Церкві через працю духовенства, але уже в сім'ї як «первинній школі» патріотичного виховання.

У першому пункті ми звернули увагу на провідну роль Церкви у патріотичному вихованні, бо саме вона несе на собі відповідальність за виховання як добрих християн, так і свідомих громадян. Тому наголошується на важливості Церкви у формуванні любові до своєї мови, культури, традиції, тобто всього, що оточує і чим живе людина. Другий пункт висвітлює місію духовенства у формуванні патріотичної постави серед вірних. Особливу увагу Андрей Шептицький відводить постаті священика, який має бути тим, хто безустанно чуває і дбає, щоб патріотичні і християнські моральні цінності не занепадали у народі. Третій пункт присвячений сім'ї як середовищу виховання патріотизму. Сім'я – це маленька соціальна клітина, з якої виростає великий організм — суспільство, але для того, щоб цей організм функціонував як слід, сім'я повинна бути християнською. Саме на такій основі сім'ї неодноразово наголошував митрополит Андрей. Найперше самі батьки повинні бути добрими християнами та громадянами своєї держави, щоб виховувати дітей в добрій вірі до Христа, любові до ближніх та до свого народу. А таке виховання і становить основу справжнього християнського патріотизму.

Основою християнського патріотизму та національно-державницького будівництва згідно з концепцією, яку подає Андрей Шептицький, є неухильне дотриманням вірними

Божих заповідей, бо лише таке життя сприяє добру суспільства та перестерігає перед викривленням світогляду і обранням правильних пріоритетів.

Ми свідомі того, що представлена дипломна праця не може всеціло охопити всі заторкнуті питання цієї тематики, адже це лише спроба ґрунтовного дослідження з метою подальшого вивчення. Наша праця — це скромний вклад до ширшого вивчення у різних площинах богословсько-пастирської спадщини митрополита Андрея. Віримо, що до його пастирської мудрості і думок щораз частіше звертатимуться ті, кому не є байдужими доля українського народу та української Церкви.